

Nuenense kerken herdachten Huub Oosterhuis

Preek H. Clemenskerk 'het lied van de aarde'

Op 1 november, met Allerheiligen, zou Huub Oosterhuis 90 jaar geworden zijn. In de viering van vorige week sprak hier onze pastoor Hans Vossenaar al over de heiligen, maar ook over leiders van nu die bepaald geen heilig voorbeeld zijn. Vroeger, in roomse tijden, was 1 november in ons katholieke Zuiden altijd een mooie dag om jarig te zijn. Een kerkelijke feestdag, een vrije dag, die als een zondag gevierd werd. Ik weet nog hoe het voelde, omdat mijn verjaardag ook op Allerheiligen is.

Maar ik vraag me af, of Oosterhuis iets met die heiligen had. Er wordt in zijn liederen nooit een heilige genoemd, er wordt niet direct of indirect naar verwezen. Daar moet een reden voor zijn. Ik denk namelijk dat er voor Oosterhuis geen heilige huisjes bestonden. Niet zozeer de heiligen telden voor hem, maar meer een God in menselijke gestalte, en ja, de mens zelf, als een ideaal, naar het evenbeeld van God geschapen. Heilig heeft te maken met *heil*, en dat komt weer van *heel*, de *hele mens*, die ook anderen tot *heil* is, anderen weer *heel* maakt. Daarover gaan ook vaak de woorden van Oosterhuis. En omdat God zelf geen woorden heeft, spreekt hij tot ons in mensentaal, ook in de taal van Oosterhuis.

Met velen, ook hier in onze parochie, deel ik de bewondering voor de betekenisvolle liedteksten van Oosterhuis. En niet minder de melodieën erbij van Thom Löwenthal, Bernard Huibers en Antoine Oomen. Ik hoorde ze in de jaren 70 vooral klinken in Nijmegen waar ik theologie en Nederlands studeerde maar ook in de voormalige Andrieskerk bij pastoor Jan van Oosterhout. Vandaag krijgen die gezangen hier extra aandacht, en in de Memorial in Beuningen, waar velen van u aan deelnemen.

Maar voor nu neem ik u even mee, 5 jaar terug in de tijd. In het Eindhovense muziekgebouw waren eind oktober 2018 meer dan 1000 bezoekers verzameld in aanwezigheid van de toen bijna 85-jarige Oosterhuis. Onder de titel '1000 stemmen zingen Oosterhuis' brachten zij een muzikaal eerbetoon aan deze priester-tekstschrijver. Een groot koor stond op het podium tegenover het publiek, dat rondom en zichtbaar voor elkaar in de Eindhovense muziekzaal zat. Dat maakte de beleving van samenzang nog sterker. Er waren ook parochianen uit Nuenen bij en ook Marc van Dijk, de biograaf van Oosterhuis, die vanmiddag zal spreken. De voorzitter nodigde ons toen uit om allemaal mee te zingen, en hij zei er ter geruststelling bij: Het is toegestaan om luid én eventueel vals te zingen'. Ik zou die woorden vandaag willen herhalen.

Natuurlijk deed Oosterhuis er zelf bij deze manifestatie allerm minst het zwijgen toe. Ik herinner me zijn mooie inleiding op 'Het Lied van de Aarde', door hemzelf in 1986 geschreven als een muzikaal leerdicht. Oosterhuis sprak – met zijn bekende gedragen, plechtige dictie – woorden uit van troost, inspiratie en vooral: zorg om de aarde. Dat Lied van de Aarde, dat begint met het verhaal van de schepping, leidde hijzelf als volgt in:

"Toen schiep God de mens naar zijn beeld. Mannelijk en vrouwelijk schiep Hij Mensheid."
"Maar," zo ging Oosterhuis verder, "God schiep ieder mens persoonlijk én de hele mensheid. Jij bent zelf die mens, tot vrijheid geroepen, jij bent wordende, vrij naar het beeld van God. In het uittochtverhaal over Israëls bevrijding uit Egypte krijgt de God van de Schepping zijn definitieve naam: Bevrijder. Geschapen zijn wij naar het beeld van God, God de Vader, God de Moeder. Dat betekent: geschapen om elkaar te bevrijden, uit alle denkbare vormen van onderdrukking. Om jezelf te bevrijden, uit angst en zelfhaat, om

misschien ooit een ander te kunnen liefhebben. Om de wereld zo te hervormen dat de rampen niet de allerarmsten treffen. Dat is mens worden naar Gods beeld. Dat noem ik vrijheid, zegt de God van de bijbel. En dat laat ik Hem (met een hoofdletter), laat ik Haar (ook met een hoofdletter) zingen in het 'Het Lied van de Aarde'." En Oosterhuis ging verder:

"De aarde heeft Hij aan de mensen gegeven, zo zingt een psalm. Maar Hij kon en kan geen rampen voorkomen. Hij gaf zijn schepping uit handen, in mensenhanden, om elkaar te redden en de aarde te vernieuwen. Hij heeft de mensen verantwoordelijk gemaakt voor de aarde en voor elkaar. Mensen doen het tegendeel, zo schreeuwt het lied van de aarde. Denkers en dichters van de bijbel gaan ervan uit dat uiteindelijk mensen hun vrije wil aanwenden voor een nieuwe aarde. Dat zal de vervulling van de evolutie zijn. "Zo klonken de bijna bezwerende woorden van Huub Oosterhuis als inleiding op zijn 'Lied van de Aarde'.

Het eerste waar je aan denkt bij Huub Oosterhuis is zijn gave van het woord, zijn beeldende vertelkunst. Dat werd die dag, 5 jaar geleden, ook bevestigd door de aanwezige bisschop, Gerard de Korte. Maar deze stelde ook nuchter vast – en ik hoorde geen ironie in zijn woorden- dat hij volgens een aantal katholieken daar als bisschop niet zou moeten staan, in die bijeenkomst. Want, zo zei De Korte: Oosterhuis werkt kennelijk bij sommigen als een rode lap op een stier. "Dat heeft te maken met de verwijdering van het beleid van de kerk, de breuk met de kerk. Maar evenzeer zijn er veel katholieken voor wie de liederen, wat mij betreft met name de oudere liederen, -zo zei de bisschop- een bron van inspiratie zijn in hun omgang met God en hun vriendschap met Jezus Christus." En daarom was de bisschop er wel bij.

De tweede reden van zijn aanwezigheid noemde De Korte de boodschap van Oosterhuis' in het Lied van de Aarde, dat zijn passie voor gerechtigheid uitdrukt. Inderdaad, de grote zorg voor Moeder Aarde deelt de voormalige jezuïet Oosterhuis met een andere jezuïet, paus Franciscus. Beiden dragen de overtuiging: de wereld is van God, die ons de aarde heeft toevertrouwd. Hij is de oorsprong en het doel van ons leven. Hij heeft ons als vrije schepselen de verantwoordelijkheid gegeven om voor deze aarde te zorgen."

Het leven van Oosterhuis is voorbij, voltooid, maar zijn levenswerk blijft onder ons aanwezig. Oosterhuis, geboren op Allerheiligen en gestorven op Eerste Paasdag, de dag van de opstanding, hoe symbolisch kan het zijn? En natuurlijk klonken bij de uitvaart van Oosterhuis liederen van zijn eigen hand, en uit de mond van zijn eigen dochter, Trijntje. Maar ook het gregoriaanse Requiem was te horen en het aloude In Paradisum, waarmee hij niet alleen terugkeerde naar de traditie, maar ook naar de hemelse bron van alle leven op aarde. Wij zullen zijn teksten blijven zingen, soms luid, soms vals, maar altijd met de goede intentie, zodat de woorden van Oosterhuis ook werkelijk daden worden. Moge dat zo zijn!

Peter van Overbruggen